

3) Năng lượng nhiệt hạch

a) Năng lượng phản ứng nhiệt hạch

Năng lượng toàn phần do 1 phản ứng: $\Delta E = (\sum m_t - \sum m_s) c^2 > 0$

Năng lượng toàn phần do N phản ứng: $Q = N \Delta E$

Nếu cứ 1 phản ứng có k hạt X thì số phản ứng: $N = \frac{N_X}{k} = \frac{1}{k} \frac{m_X}{A_X} N_A$

Nước trong tự nhiên chứa 0,015% nước nặng D_2O , số hạt D có trong m = VD khối lượng nước tự nhiên:

$$N_D = 2N_{D_2O} = 2 \frac{m_{D_2O}}{20} N_A = 2 \frac{m \cdot 0,015\%}{20} N_A = 2 \frac{VD \cdot 0,015\%}{20} N_A$$

Ví dụ 1: Tính năng lượng được giải phóng khi tổng hợp hai hạt nhân đơteri thành một hạt α trong phản ứng nhiệt hạch? Cho biết khối lượng của các hạt: $m_D = 2,01402u$; $m_\alpha = 4,0015u$; $1uc^2 = 931(\text{MeV})$.

- A. 26,4 (MeV).   B. 27,4 (MeV).   C. 24,7 (MeV).   D. 27,8 (MeV)

Hướng dẫn: Chọn đáp án C

$${}^2_1D + {}^2_1D \rightarrow {}^4_2He \Rightarrow Q = (2m_D - m_{He}) c^2 = 24,7(\text{MeV})$$

Ví dụ 2 (CĐ – 2010): Cho phản ứng ${}^3_1H + {}^2_1H \rightarrow {}^4_2He + {}^1_0n + 17,6\text{MeV}$. Lấy số Avogadro $N_A = 6,022 \cdot 10^{23} \text{ mol}^{-1}$, $1\text{MeV} = 1,6 \cdot 10^{-13} \text{ J}$. Năng lượng tỏa ra khi tổng hợp được 1 g khi heli xấp xỉ bằng

- A. $4,24 \cdot 10^8 \text{ J}$ B. $4,24 \cdot 10^5 \text{ J}$ C. $5,03 \cdot 10^{11} \text{ J}$ D. $4,24 \cdot 10^{11} \text{ J}$

Hướng dẫn: Chọn đáp án D

Số phản ứng bằng số hạt He: $N = N_{He} = \frac{m_{He}}{A_{He}} N_A = \frac{1}{4} \cdot 6,02 \cdot 10^{23} = 1,505 \cdot 10^{23}$

$$Q = N \Delta E = 1,505 \cdot 10^{23} \cdot 17,6 \cdot 1,6 \cdot 10^{-13} \approx 4,24 \cdot 10^{11} (\text{J})$$

Ví dụ 3: Cho phản ứng hạt nhân $D + D \rightarrow T + p + 5,8 \cdot 10^{-13} (\text{J})$. Nước trong tự nhiên chứa 0,015 % nước nặng D_2O . Cho biết khối lượng mol của D_2O bằng 20 g/mol số Avôdrô $N_A = 6,022 \cdot 10^{23}$. Nếu dùng toàn bộ D có trong 1 kg nước để làm nhiên liệu cho phản ứng trên thì năng lượng thu được là:

- A.** $2,6.10^9$ (J)   **B.** $2,7.10^9$ (J)   **C.** $2,5.10^9$ (J)   **D.** $5,2.10^9$ (J)

Hướng dẫn: Chọn đáp án A

Số phản ứng bằng một nửa số hạt D:

$$N = \frac{1}{2} N_D = \frac{1}{2} \cdot 2N_{D_2O} = \frac{m_{D_2O}}{20} \cdot N_A = \frac{10^3 (g) \cdot 0,015\%}{20} \cdot 6,02 \cdot 10^{23} = 4,51 \cdot 10^{21}$$

$$Q = N\Delta E = 4,51 \cdot 10^{21} \cdot 5,8 \cdot 10^{-13} \approx 2,6 \cdot 10^9 \text{ (J)}$$

b) Bức xạ năng lượng của Mặt Trời, các sao

Nếu trong thời gian t , khối lượng Mặt Trời giảm do bức xạ là m thì năng lượng bức xạ

toàn phần và công suất bức xạ toàn phần lần lượt là
$$\begin{cases} E = mc^2 \\ P = \frac{E}{t} = \frac{mc^2}{t} \Rightarrow m = \frac{Pt}{c^2} \end{cases}$$

Phần trăm khối lượng bị giảm sau thời gian t là: $h = \frac{m}{M}$, với M là khối lượng của Mặt

Trời.

Ví dụ 1 (ĐH – 2007): Do sự phát bức xạ nên mỗi ngày (86400 s) khối lượng Mặt Trời giảm một lượng $3,744 \cdot 10^{14}$ kg. Biết tốc độ ánh sáng trong chân không là $3 \cdot 10^8$ m/s. Công suất bức xạ (phát xạ) trung bình của mặt trời bằng.

- A.** $3,9 \cdot 10^{20}$ MW   **B.** $4,9 \cdot 10^{40}$ MW   **C.** $5,9 \cdot 10^{10}$ MW   **D.** $3,9 \cdot 10^{15}$ MW

Hướng dẫn: Chọn đáp án A

$$P = \frac{E}{t} = \frac{mc^2}{t} = 3,9 \cdot 10^{26} \text{ (W)}$$

Ví dụ 2: Mặt trời có khối lượng $2 \cdot 10^{30}$ (kg) và công suất bức xạ $3,8 \cdot 10^{26}$ (W). Nếu công suất bức xạ không đổi thì sau 1 tỉ năm nữa, phần khối lượng giảm đi bao nhiêu phần trăm của khối lượng hiện nay. Xem 1 năm có 365, 2422 ngày và tốc độ ánh sáng trong chân không $3 \cdot 10^8$ m/s

- A.** 0,005%   **B.** 0,006%   **C.** 0,007%   **D.** 0,008%

Hướng dẫn: Chọn đáp án C

$$h = \frac{m}{M} = \frac{Pt}{Mc^2} = \frac{3,8 \cdot 10^{26} \cdot 10^9 \cdot 365,2422 \cdot 86400}{2 \cdot 10^{30} \cdot 9 \cdot 10^{16}} \approx 0,007\%$$

Ví dụ 26: Mặt trời có khối lượng $2 \cdot 10^{30}$ (kg) và công suất bức xạ $3,9 \cdot 10^{26}$ (W). Nếu công suất bức xạ không đổi thì sau bao lâu khối lượng giảm đi 0,01%? Xem 1 năm có 365,2422 ngày

- A.** 0,85 tỉ năm   **B.** 1,46 tỉ năm   **C.** 1,54 tỉ năm   **D.** 2,12 tỉ năm

Hướng dẫn: Chọn đáp án C

$$\frac{0,01}{100} = h = \frac{Pt}{mc^2} \Rightarrow t = \frac{10^{-4} \cdot 2 \cdot 10^{30} \cdot 9 \cdot 10^{16}}{3,9 \cdot 10^{26}} (\text{s}) \times \frac{1(\text{year})}{365,2422 \cdot 86400} \approx 1,46 \cdot 10^9 (\text{năm})$$

Ví dụ 7: Mặt trời có công suất bức xạ toàn phần $3,8 \cdot 10^{26}$ (W). Giả thiết sau mỗi giây trên Mặt Trời có 200 (triệu tấn) Heli được tạo ra do kết quả của chu trình cacbon – nito: $4({}_1\text{H}^1) \rightarrow {}_2\text{He}^4 + 2e^+$. Chu trình này đóng góp bao nhiêu phần trăm vào công suất bức xạ của Mặt Trời. Biết mỗi chu trình tỏa ra năng lượng 26,8 MeV.

- A. 32 %.   B. 33 %.   C. 34 %.   D. 35 %.

Hướng dẫn: Chọn đáp án C

Trong một giây, số hạt nhân Heli tạo thành là:

$$N = \frac{200 \cdot 10^6 \cdot 10^6 (\text{g})}{4} \cdot 6,023 \cdot 10^{23} = 3,0115 \cdot 10^{37}$$

Trong một giây chu trình đó bức xạ ra một năng lượng là:

$$Q_1 = N \cdot 26,8 \cdot 1,6 \cdot 10^{-13} \approx 129 \cdot 10^{24} (\text{J})$$

Công suất bức xạ của chu trình này là: $P_1 = \frac{Q_1}{t} = 129 \cdot 10^{24} (\text{W})$.

Chu trình này đóng góp số phần trăm vào công suất bức xạ của Mặt Trời là:

$$\frac{P_1}{P} 100\% = \frac{129 \cdot 10^{24} (\text{W})}{3,8 \cdot 10^{26}} \cdot 100\% \approx 34\%$$